

Lydighed og lovsang. Om islam og kristendom Kurt Christensen Kolon 2013

Anmeldt af **Niels Henrik Arendt**

Professor ved Menighedsfakultetet, dr. theol. Kurt Christensen har skrevet en omhyggelig bog om islam set fra et kristent synspunkt. Lad det indledningsvist være slået fast, at der er tale om en helt igennem ordentlig og sympatisk redegørelse. Uden at være ekspert på området kan jeg sige, at jeg ikke er stødt på en eneste graverende fejl i bogen. Den er også veldokumenteret med hyppige henvisninger til den omfattende sekundærlitteratur, som Kurt Christensen har frekventeret. Han gør ikke nogen hemmelighed af, hvorfra han henter sine vurderinger og fortolkninger. Bogen bringer vel af samme grund ikke afgørende nyt for dagen, men den fremstår som en vældig god introduktion til islam.

Kurt Christensen gør allerede i forordet opmærksom på, at bogen er skrevet ud fra et en kristendomsopfattelse af *luthersk, konservativ og evangelikal farve*; dette udgangspunkt genspejles også i en vis udstrækning i litteraturlisten. Men selvom den således ikke prætenderer at være en neutral fremstilling af islam, er det samtidig dens ambition, at den skal være retvisende i skildringen af islam, således at

flertallet af muslimer vil kunne genkende deres religion i denne fremstilling. Det tror jeg på en måde, de vil. Forfatterens sans for fairness fører til, at han omhyggeligt og nuanceret fremfører, hvad der kan siges både af positivt og negativt om et bestemt synspunkt. Ikke noget med at springe over, hvor gærdet er lavest og forfalde til rosende eller kritisk ensidighed. Og det skal bogen roses for, selvom det her og der kan fornemmes lidt omstændeligt (på den ene, på den anden, ja nærmest på den tredje side).

Samtidig er titlen *Lydighed og lovsang* dog et klart udtryk for både, hvor forfatteren ser den afgørende forskel imellem islam og kristendom, og hvor hans egen sympati ligger. Selvom islam også rummer hengivenhed, ser Kurt Christensen dog primært troen i islam som udtryk for et lydigheds- eller ligefrem kontraktforhold til Allah, mens det personlige og overskuddet i den kristne tro gør lovsangen til den afgørende trosytring. Det er ikke en opsigtsvækkende, men ikke desto mindre meget nyttig distinktion, der får (d)en afgørende forskel frem.

Det hænger sammen med den afgørende forskel i åbenbarings karakter hos de to;

i islam er det Guds lov, der åbenbares, mens kristendommens åbenbaring indebærer et møde med Gud selv. Uden at man skal gøre islam til en ren lovreligion, bliver loven og dens opfyldelse alligevel det afgørende omdrejningspunkt i de aller fleste udgaver af islam, sådan som den også er det i de primære kilder.

Stort set alle bogens kapitler er bygget op over den samme læst. Først en fremstilling af islams syn på et grundlæggende emneområde. Og her kommer forfatteren om ved alle vigtige sider af islam – på nær én (det vender jeg tilbage til). Derefter spørgsmål og kommentarer til dette syn og (i de fleste tilfælde) en ret kort sammenligning med et tilsvarende kristent synspunkt med henblik på ligheder og forskelle. Kurt Christensen springer ikke de mange ligheder over, men slår dog samtidig ned på de klare forskelle. Som hovedregel uden egentlig at fremhæve det ene overfor det andet, selvom man som allerede sagt er klar over, hvor forfatteren selv står. Hans spørgsmål til islam er gode, om end også forventelige – der er ikke mange skæve vinkler i bogen. Som bogen er bygget op fylder fremstillingen af islam klart det meste, mens kristendommen hovedsagelig dukker op ved hvert kapitels afslutning.

Jeg vil gerne fremhæve bogens læselighed, selvom den har lærebogens karakter – den vil også for lægfolk kunne læses, bruges (og anbefales) som et godt og grundigt værk til viden om islam. Også leksikalt og som opslagsbog er det vanskeligt at sige det noget på.

Når alt dette positive er sagt – og det skal virkelig siges – vil jeg dog alligevel tildele mig at fremføre visse kritiske bemærkninger. Ja, måske er det i virkeligheden kun en enkelt indvending, jeg vil fremføre, men i forskellige variationer. Når man har læst hele bogen sidder man med en fornemmelse

af, at en ting ikke for alvor kommer op til overfladen: islam som *liv*. For rigtig mange af klodens mere end 1 mia. muslimer er der også glæde, fællesskab, undertiden fest forbundet med at være muslim. Det får man ikke meget fornemmelse af i bogen. Kurt Christensen har et klart blik for, at islam er en handlingsreligion, men den kommer til at fremstå mere 'tør', end den efter min erfaring opleves af flertallet af muslimer. Og nu vover jeg en påstand, som jeg ikke ved om er korrekt, men som jeg i hvert fald fornemmer er dækkende: bogen bygger øjensynligt ikke på mange personlige møder med muslimer. Kurt Christensen grundige kendskab til islam er hovedsagelig et andenhåndskendskab. Og det er der i udgangspunktet ikke noget forkert i, når man går så omhyggelig til værks, som han gør, men det kommer alligevel til at præge fremstillingen.

Måske er det også derfor, at Kurt Christensen er så omhyggelig med dokumentationen; på stort set hver eneste side er der adskillige sidehenvisninger til andre fremstillinger eller citater. Sine steder så meget, at det ligefrem er trættende ('hvorfor skriver han dog ikke bare af karsken bælg', tænker man) – eller nærmest komisk, som når der anføres kilder til næsten selvindlysende udsagn om kristendommen. I øvrigt er vægtningen mellem Koranen og sekundærlitteraturen i henvisningerne lidt påfaldende.

Nok er lydighed omdrejningspunktet i islam, men der er for mange muslimer også lidenskab forbundet med troen (og her tænker jeg ikke først og fremmest på de politiske, rabiate udgaver). Sagt på en anden måde: Lydigheden kan jo være en form for 'lovsang'. Forfatterens sympatiske forsøg på en afbalanceret, nuanceret fremstilling af islam fører i virkeligheden også til en temmelig lidenskabsløs fremførelse af de

kristne indvendinger. Selvom man hurtigt kan få nok af de mange polemiske artikler og bøger om islam, som er fremkommet i de senere år, fornemmer man i dem i hvert fald, hvor meget der står på spil i mødet mellem de to trosformer. I virkelighedens verden går det mere dramatisk til, end det gør i Kurt Christensens bog. Eller sagt på endnu en måde: Der er altså ikke særlig meget lovsang i bogen bortset fra titlen.

Lad mig på falderebet nævne endnu to ting. Kurt Christensen behandler både islam og kristendom som *religioner* på samme niveau. Det er de selvsagt også for en historisk og religionsfænomenologisk betragtning. Men det af den dialektiske teologi stærkt fremførte synspunkt, at kristendommen grundlæggende er noget andet end *religion*, har ikke meget plads i bogen. Det skal man selvfølgelig også være varsom med i en sådan sammenlignende fremstilling, fordi man på den måde på forhånd kan skaffe sig en fordel eller et udgangspunkt, som modparten definatorisk ikke kan komme på højde med. Men samtidig må man

sige, at dette synspunkt alligevel åbner for nogle indsigter i kristendommens egenart, som er afgørende, dens begivenhedskarakter eller historisk-narrative karakter.

Og så endelig en for mig at se påfaldende mangel i Kurt Christensens læsning, nemlig den engelske forsker og biskop Kenneth Craggs mange bøger om islam og kristendom. Hvis ikke jeg har overset noget, henvises der kun til Cragg et enkelt sted og på anden hånd – og ovenikøbet forkert stavet. Cragg går længere end Christensen i sin imødekommenhed overfor muslimerne, men formår dog samtidig at få kristendommen til at fremstå som den fuldstændigt uafviselige udfordring for muslimer. Måske skal man være så anfægtet af islam, som Cragg er (og som Christensen efter alt at dømme ikke er), for virkelig at levere den afgørende apologi for kristendommen. Afslutningsvist: Lad disse kritiske bemærkninger ikke skygge for, at det virkelig er en ordentlig bog, Kurt Christensen har skrevet, læse- og anbefalelsesværdig.